Министерство Образования и Науки Республики Татарстан

Исполнительный комитет Сармановского муниципального района

МБОУ "Кавзияковская ООШ "

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "КАВЗИЯКОВСКАЯ ОСНОВНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА" САРМАНОВСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Подписано цифровой подписью: МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "КАВЗИЯКОВСКАЯ ОСНОВНАЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА" САРМАНОВСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
Дата: 2024.11.28 11:30:25 +03'00'

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

____

Фатихов Ш.М.
Приказ №59
от «28» 08.2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык» (Татарский)

для обучающихся 7класса

село Кавзияково 2024

Пояснительная записка

Рабочая программа по родному (татарскому) языку для 7 класса составлена на основе федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, на базе примерной программы основного общего образования и учебного плана МБОУ «Кавзияковская ООШ» на 2024-2025 учебный год, утверждённого приказом № 59 28.08.2024 г. Программа рассчитана на 3 часа в неделю. Всего 102 часов. Уровень обучения базовый.

Примечание: На основании положения муниципального бюджетного образовательного учреждения «Кавзияковская основная общеобразовательная школа» «О структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ, учебных курсов и предметов муниципального бюджетного образовательного учреждения « Кавзияковская основная общеобразовательная школа» Сармановского муниципального района РТ», рассмотренного на педагогическом совете от 23.08.2016 г., протокол № 1, утвержденного положения. Приказом директора № 64 от 23.08.16 г., в случае совпадения уроков с праздничными и каникулярными днями, программу выполнить согласно п. 5.2 данного положения.

Учебник: учебное пособие для 7 класса средней общеобразовательной школы на татарском языке (татарский язык. 7 класс.Н.В.Максимов, Г. А. Набиуллина. Казан.Татарское книжное издательство, 2014).

Цель: реализация требований Федерального государственного стандарта, создание у учащихся лингвистических (языковых), коммуникативных (коммуникативных), культурологических (культурных) компетенций в области национальной культуры. Развитие самосознания, воспитание нации, любви к Родине, чувства гордости и гражданственности.

Задачи:

- Систематизация знаний учащихся по фонетической, орфоэпической, орфографической, лексической, грамматической основам начальной школы, продолжение обучения в более сложных формах.

- Развитие творческих и самостоятельных мыслительных возможностей учащихся, умение аргументировать свое мнение.

- Достижение использования основных грамматических средств языка в речевом процессе.

- Научить татарскому литературному языку четко представлять нормы и стилистические возможности, уметь их использовать, понимать, что речь-средство межличностного общения.

- Развитие способности ребенка воспитывать себя, управлять собой, отстаивать свое мнение.

- Развитие самосознания учащихся, обучение любви к нации, родине, воспитание чувства гордости и гражданственности.

- Понимать правила жизни в обществе, нравственные нормы.- Развитие творческих способностей учащихся.Создание культуры речи.

Аңлатма язуы

7 нче сыйныфлар өчен туган теленнән (татар теленнән) эш программасы Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы мәгарифкә кагылышлы хокукый-норматив актларга һәм федераль дәүләт стандартларына нигезләнеп төзелде:

1. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм Фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011нче елның 1 нче февралендә теркәлгән).
2. .«Россия Федерациясенең мәгариф турындагы» федераль законы №273-ФЗ, 29.12.2012

3. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы МБББУ “Кәүҗияк төп гомуми белем мәктәбе”нең 2023 – 2024 нче уку елына педагогик совет утырышында каралган һәм 21.08.2023 нче елгы № 35 нче карары белән расланган укыту планы (беркетмә №1, 21.08.2023)

Уку фәненең уку планында тоткан урыны

ТРның гомумбелем мәктәпләре өчен чыгарылган базис уку-укыту планы буенча татар телен укыту фәненең мәҗбүри өлешендә (база дәрәҗәсе) өйрәнелә.Сарман муниципаль районы МБББУ “Кәүҗияк төп гомуми белем мәктәбе”нең 20223– 2024 нче уку елына 1-9 нчы класслар өчен төзелгән укыту планында 7 нче сыйныфка туган телдән атнага 2 сәгать каралган. Барысы 102 сәгать. Эш программасында уку елы дәвамында татар теленнән 102 дәрес үткәрү планлаштырыла.

Искәрмә: МБББУ «Кәүҗияк төп гомумбелем бирү мәктәбе»нең педагогик киңәшмәсендә каралган һәм директор приказы № 51, п.5.2 23.08.2016 белән расланган «О структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ, учебных курсов и предметов МБОУ «Кавзияковская ООШ» Сармановского муниципального района РТ» дигән положениесе нигезендә бәйрәм көннәргә һәм каникулларга туры килгән дәрес материалларын кабатлау өчен бирелгән сәгатьләрне, охшаш темаларны берләштерү хисабына укытыла.

Дәреслек: Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең 7 нче сыйныфы өчен уку әсбабы (Татар теле. 7 нче сыйныф.Н.В.Максимов, Г.Ә.Нәбиуллина. Казан.Татарстан китап нәшрияты, 2014) файдаланыла.

Максат:Федераль дәүләт стандарты таләпләрен тормышка ашыру белән бергә, укучыларда лингвистик (тел), коммуникатив (аралашу), милли мәдәният өлкәсенә караган культурологик (мәдәни) компетенцияләр булдыру. Укучының үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү.

Бурычлар:

-укучыларның татар теленең фонетик, орфоэпик, орфографик, лексик, грамматик нигезләреннән алган белемнәрен системалаштыру, катлаулырак формаларда өйрәтүне дәвам итү;

-укучыларның иҗади һәм мөстәкыйль фикерли алу мөмкинлекләрен үстерү, үзфикерләрен дәлилләргә күнектерү;

-телнеңтөп грамматик чараларын сөйләм процессында куллануга ирешү;

- татар әдәби тел нормаларын һәм стилистик мөмкинлекләрен ачык күзаллауга, аларны тиешенчә куллана белүгә өйрәтү;

-телнеңмилли –мәдәниятнең чагылышы булуын, тел һәм тарих бердәмлеген аңлату; татар теленеңмилли-мәдәниүзенчәлегенәтөшендерү; татар һәм башка халыкларның рухи мирасына ихтирам тәрбияләү.

Ожидаемые результаты освоения программы

Личные результаты:

- совершенствование нравственно-духовных качеств личности:

- формирование национальной гордости, гражданских чувств;

- освоение норм морали, правил жизни в обществе;

- оказание помощи соседу;

- ставить перед собой цель, искать пути ее достижения;

- правильная оценка успехов или неудач, их причин;

- формирование индивидуального стиля деятельности:

-знание и использование различных средств информации (словари, Интернет ресурсы и др.) При общении;

-вести активную, самостоятельную, творческое мышление, научно-исследовательскую деятельность, продолжать становление личности;

- умение применять полученные знания в различных условиях жизни.

Метапредметные результаты:

Познавательные действия:

- определение целей познавательной направленности;

- самостоятельно организует свою деятельность

- знание, оценка, определение сферы своей заинтересованности;

- умение самостоятельно раскрывать тему, поставленную проблему, рассуждать;

- логическое мышление вокруг учебного вопроса;

- создание логической цепи мышления;

- формирование правил на основе выделения основных признаков вокруг темы;

- умение работать с различными средствами массовой информации, находить, анализировать и использовать необходимую информацию в своей деятельности;

Коммуникативныедействия:

- умение слушать;

- участие в построении диалога и коллективном обсуждении;

- сотрудничество с одноклассниками и учителем в организации учебной деятельности;

- работа с учетом различных мнений;

- умение аргументировать свое мнение, приводить примеры из жизни;

- прослушивание, сравнение, подведение итогов различных ответов;

- умение высказывать свое мнение полностью и точно;

- прийти к общему мнению во время коллективной работы;

- проявление инициативы во взаимодействии в сборе информации;

- возможность задать вопросы по прочитанным текстам;

- дальнейшее самовыражение представленных текстов, сравнение мнений с мнением автора;

- контролировать свою работу, помогать одноклассникам;

- определить роль коммуникативных навыков в жизни человека;

- умение высказывать свои мысли устно и письменно;

- умение слушать, консультировать других;

- выступление перед одноклассниками на различные темы, реализованные проекты;

- оценка действий товарища, взаимодействие с соседом.

Регулятивные действия:

- самостоятельное формирование проблемы (темы) и целей урока;

- формулирование гипотезы с пониманием проблемы, умение аргументировать свое мнение, выделение причинно-следственной связи в устной (диалогической, монологической) и письменной речи, формирование результатов;

- определение путей достижения цели;

- достижение эффективности своей деятельности, контроль своей деятельности;

- совместно с учителем оценить свою работу, ответы товарищей;

- соблюдение правил, предписаний и совершение последующих действий;

- оценка, определение качества и уровня проделанной работы.

Предметные результаты:

- выполнение видов работ, требующих логического мышления с языковым материалом;

- обучение находить имена, выражения, местоимения, понимать их морфологические особенности и использование предложения;

- развитие навыков правильного написания словарных групп, умения их правильно использовать в речи;

- умение различать словосочетания, указывать связующие слова, указывая на них;

- освоение элементов морфологического, синтаксического анализа;

- обогащение устной и письменной речи синонимами, фразеологизмами, умение правильно употреблять однокоренные и многозначные слова, уместное использование прямых и переносных значений слов;

- умение понимать и правильно произносить слова, поступающие из разных языков;

- продолжение создания прочных навыков речевой деятельности;

- совершенствование навыков и умений устной и письменной речи;

- вовлечение учащихся в творческую деятельность, интерес к проектным работам.

Укучыларның универсаль уку гамәлләрен (УУД) булдыру һәм камилләштерү алдагы нәтиҗәләргә китерә.

1) Шәхескә кагылышлы нәтиҗә:

- Татар халкыныңмилли-мәдәникыйммәтләренең берсе буларак татар теленаңлау; шәхеснеңинтеллектуаль, иҗадисәләтләренһәмәхлаксыйфатларынүстерүдәтугантелнеңмөһим ролен, мәктәптәбелемалупроцессындаанателененәһәмиятенаңлау.
- Татар теленең эстетик кыйммәтенаңлау; тугантелгә карата хөрмәт, аныңбеләнгорурлану; мили –мәдәниятк үренешебуларак татар теленеңчисталыгынсаклауихтыяҗы; сөйләмкультурасындаүзүсешкәомтылу;
- Сөйләшүпроцессындафикерһәмхисләрнеиркенбелдерүөченсүзлекзапасыныңһәмүзләштерелгән грамматик чараларныңҗитәрлеккүләмдәбулуы.

2) Метапредмет нәтиҗәләр:

- Сөйләмнеңбарлыктөрләренәиябулу:
- Телдәнсөйләшүнеһәмязмахәбәрләрнетиешенчәаңлау;
- Укуныңбарлыктөрләренәиябулу;
- төрле стиль һәмжанрдагытекстларнытыңлаптиешенчә кабул итү;
- мәгълүматнытөрлечыганаклардан, шулисәптәнмассакүләммәгълүматчараларыннан, уку-укыту процессы өчендипәзерләнгәнкомпакт-дисклардан, Интернет ресурсларыннантабаалу, төрлесүзлекләрдән, әдәбияттанфайдаланабелү;
- мәгълүматнысайлапалуһәмбилгелебертемаларгааеру, системалаштыруалымнарынаиябулу;аерымтекстларбеләнэшләгәндә, төпфикернеаерыпалып, аны тезис рәвешендәкыска, җыйнакһәмтөгәлитеп, график (таблица, схема, карта яки диаграмма) формасындаҗиткерү;булган таблица, схема һәм график рәсемнәрнетутыра яки тулыландырабелү.
- Сөйләмтекстларынэчтәлек, стилистик үзенчәлекләрһәмкулланылган тел берәмлекләребуенчачагыштыраһәм тәңгәлләштерәбелү;
- Алдаторганшәхсиһәм коллектив укуэшчәнлегенеңмаксактларын, эш-гамәлләрэзлеклелеген,шулайукирешелгәннәтиҗәләрнебилгелибелүһәмаларнытелдән, язмаформадатиешенчәтәгъбиритү;
- Төрлекатлаулылыктагысөйләмәһәмязматекстларнысөйләпбирәбелү;
- Төпфикер, адресат һәмаралашуситуациясенисәпкәалып, төрлетиптагы, төрле стильдәгеһәмжанрдагысөйләмәһәмязматекстлартөзү;
- Үзфикереңнетелдәнһәмязмаформадаиркенһәмдөреситептәкъдимитү;
- монолог һәмдиалогныңбөтентөрләрендәүзләштерү;

сөйләмпрактикасындахәзергеәдәби татар теленеңтөпорфоэпик, лексик, грамматик, стилистик нормаларынсаклау;

язмаформададаралашувакытындатөпорфографиккагыйдәләрнеһәм пунктуация таләпләренүтәү;

сөйләмэтикетынсаклап, телдәнаралашудакатанашаалусәләте;

- үз сөйләмеңне эчтәлек һәм тел бизәкләре ягыннан бәяләү; грамматик һәм сөйләм хаталарын, төгәлсезлекләр табу һәм аларны төзәтү; үзең төзегән текстларны төзәтә һәм камилләштерә белү;
- яшьтәшләрең каршында зур булмаган хәбәр һәм докладлар белән чыгыш ясый алу;
- алган белем-күнекмәләрне көндәлек тормышта кулана һәм башка фәннәрдән белем алганда туган телдән файдалана белү, алган белемнәрне фәнара дәрәҗәдә файдалану (чит тел, әдәбият дәресләре һ.б.);
- Сөйләшү, нинди дә булса биремне бергәләшеп үтәү, бәхәс һәм тикшерүләрдә катнашу вакытында әйләнә-тирәдәгеләр белән максатчан рәвештә коммуникатив бәйләнешкә керү; формаль һәм формаль булмаган шәхесара һәм мәдәниятара аралашуның милли-мәдәни нормаларын үзләштерү.

Предмет нәтиҗәләре:

телнең төп функцияләре турында, Татарстан Республикасының дәүләт теле һәм татар халкының милли теле буларак татар теленең әһәмияте турында, тел һәм мәдәният арасындагы бәйләнеш, кеше һәм җәмгыять тормышында туган телнең әһәмияте турында күзаллау;

- туган телнең гуманитар фәннәр системасындагы урынын һәм гомумән белем бирү өлкәсендәге әһәмиятен аңлау;
- туган тел турындагы фәнни белемнәрнең нигезен үзләштерү; аның баскычлары һәм берәмлекләре арасындагы бәйләнешне аңлау;
- лингвистиканың төп төшенчәләрен үзләштерү: лингвистика һәм аның төп бүлекләре; тел һәм сөйләм, аралашу, телдән һәм язмача аралашу; монолог, диалог һәм аларның төрләре; телдән аралашу ситуациясе; сөйләм теле, фәнни, публицистик, рәсми стильләр, әдәби тел; фәнни, публицистик һәм рәсми эш кәгазьләре жанрлары;
- сөйләмнең функциональ-мәгънәви төрләре (хикәяләү, сурәтләү, фикерләү); текст, текст төрләре; телнең төп берәмлекләре, аларның билгеләре һәм сөйләмдә куллану үзенчәлекләре;
- татар теле лексикасы һәм фразеологиясенең төп стилистик чыганакларын, әдәби татар теленең төп нормаларын (орфоэпик, орфографик, пунктуацион), сөйләм этикасы нормаларын үзләштерү; аларны язма һәм телдән сөйләм вакытында куллану;
- телнең төп берәмлекләрен, грамматик категорияләрен тану һәм анализлау, сөйләм ситуацияләре вакытында тел берәмлекләрен урынлы куллану;
- сүзгә төрле төрдәге анализлар ясау (фонетик, морфемик, сүзьясалыш, лексик, морфологик), сүзтезмә һәм җөмләгә синтаксик анализ; аңа төп билгеләре һәм структурасы, телнең билгеле бер функциональ төрләргә каравы, тел бизәкләрен куллануы, телнең тәэсирлелек чараларыннан файдалануы ягыннан күп аспектлы анализ;
- лексик һәм грамматик синонимиянең коммуникатив-эстетик мөмкинлекләрен аңлау һәм аларны үзеңнең сөйләмеңдә файдалану;
- Татар теленең эстетик функциясен аңлау, әдәби әсәр текстларын анализлау вакытында сөйләмнең эстетик якларын бәяләү сәләте.

Аралашу (коммуникатив) компетенциясе – барлык сөйләм эшчәнлеге төрләренә ия булу, башкалар әйткәнне аңлау һәм үз фикереңне белдерү өчен тупланган белем, осталык, күнекмәләр җыелмасы; хәзерге татар әдәби телендә телдән һәм язма формада ирекле аралашу, бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен булдыру; сөйләмнең грамматик ягын дөрес итеп үзләштерү; урта сыйныф укучыларына хас булган кызыксыну даирәсенә, психологик һәм төрле аралашу ситуацияләренә бәйле рәвештә туган телдә аралаша белү, дәресләрдә

үзләштергән белем һәм күнекмәләрдән нәтиҗәле итеп файдалану.**Лингвистик компетенция** – тел белеме, аның төзелеше, үсеше һәм функциясе турындагы белемнәрне системалаштыру, лингвистик анализ ясый белү; тел белеме һәм аның бүлекләре буенча гомуми мәгълүматлылык; татар әдәби теленең төп нормаларына ия булу, укучыларның сүзлек байлыгының, сөйләмнәренең грамматик төзелешенең камиллеге; төрле лингвистик сүзлекләрдән иркенле файдалана алу.

Содержание программы:

1. **Повторение пройденного в 6 классе (4 ч.).)**Основное содержание раздела: Самостоятельные части речи. Виды словообразование, смыслы, роль в речи.В процессе обучения используются формы беседы, работы с учебниками и другими источниками, написания рассказов по простому плану.Требования к знаниям и навыкам учащихся: умение различать виды словообразования. Умение находить смысловые части слова, указывать их условными знаками. Знание видов словообразования. Виды контроля: ответы на вопросы, тестирование.Самостоятельные виды работ: тест, грамматический анализ, написание маломасштабного рассказа, контрольный диктант, сочинение.

2. **Синтаксис простого предложения и знаки препинания (8 ч.).)**Основное содержание раздела: Общая информация по синтаксису. Связь слов в предложении: сочинительная и подчинительная. Подчинительная : предикативная связь, конкретизирующая связь, пояснительная связь. Словосочетание: именные словосочетания,глагольные словосочетания. Требования к знаниям и навыкам учащихся: знание объекта изучения синтаксиса. Умение находить слова, словосочетания,указывать на них связующие. Порядок слов в предложении: прямой порядок слов, инверсия.Однородные члены предложении. Обобщающие слова. Умение находить обобщающие слова и ставить соответствующие знаки препинания. Виды контроля: ответы на вопросы, тестирование, написать изложение, самостоятельная работа.Самостоятельные виды работ: тест, грамматический анализ, написание изложения.

3. **Синтаксические единицы. Словосочитание(9 ч.)**

Основное содержание раздела:

Глагольные словосочетания, их связывающие аффиксы. Именные словосочетание. Прилагательные словосочетание, местоименные словосочетание, числительные словосочитание,наречия,предикативыесловосочитание и их связующие аффексы, послелогы,послеложных слов, средства примыкания или непосредственное соседства. Бифункциональные аффексы.Умение правильно использовать определение о таких словосочетаниях. Обучение порядку анализа словосочитание. Закрепление знаний в процессе работы. Виды контроля: ответы на вопросы, тестирование, словарный диктант, запись сочинения, самостоятельная работа, работа в группах.Самостоятельные виды работ: самостоятельная работа, написание сочинения.

4. **Понятие о предложении. Виды простых предложений (14ч.)**

Основное содержание раздела: двух составное предложение. Одно составное предложение: одно составное предложение именем существительным, одно составное предложение глаголом, слово-предложение. Особенности применения однотипных предложений в речи.Виды предложений с целью выражения: повествооательноепридложение, вопросительное придложение, повелительное предложение, восклицательное предложение. Нераспрастраненные и распространненые предложения. Полные и неполные предложения. Удвредительные и отрицательные предложения .В процессе обучения используются формы беседы, работы с учебниками и другими источниками, изложения по простому плану и написания диктанта.Требования к знаниям и навыкам учащихся: знакомство с предложением и его видами. Представление общего понятия о двух составных предложениях.Узнать грамматический   анализ. Развитие речевого языка.Виды контроля: ответы на вопросы, тестирование, диктант словарь, запись изложения, самостоятельная работа, запись контрольного диктанта, задания БРТ, составление диалога, самостоятельная работа по карточкам.Самостоятельные виды работ: написание рассказа, составление простого плана, изложение, составление сложного плана, написание диктанта, выполнение задания, работа над ошибками, выполнение задания из дидактических материалов.

5. Члены предложения (21ч.)

Основное содержание раздела: Главные члены предложения: подлежащее, сказуемое; именное сказуемое (простое именное сказуемое, сложное именное сказуемое , составное именное сказуемое), глаголные сказуемые (простые глаголные сказуемые, сложные глаголные сказуемые , составные глаголные сказуемые).

Второстепинные члены предложения: определение, допалнение,обстоятельство. Прямое допалнение, косвенные допалнение. Обстоятельство места, времени, причины, цели, условия,уступительности, меры и степени, образа действия и их места в предложении. Поясняющий член и его обозначение, место в предложение. Модальные члены : обращение, вводные слова. Морфолого-синтаксический анализ предложений. В процессе обучения используются формы беседы, работы с учебниками и другими источниками, изложения по простому плану и написания диктанта Приобретение навыков морфолого-синтаксического анализа. Умение правильно и уместно использовать знаки препинания.Виды контроля: ответы на вопросы, тестирование, изложение, самостоятельная работа, запись контрольного диктанта, тестирование БРТ, самостоятельная работа по карточкам, диктантная запись пояснительного словаря, работа в группах .   Самостоятельные виды работ: составление простого плана, написание изложения, написание диктанта, выполнение задания, работа над ошибками, выполнение задания из дидактических материалов, составление простого плана, сочинение-описание, самостоятельная работа, диалог и монолог. На промежуточную аттестационную работу предлагается Контрольный диктант.

6. Повторение синтаксиса простого предложения (2ч.).

7. Развитие связной речи (5ч.)

Основное содержание раздела: Диктант.Написать Изложение. Написать Сочинение .Развитие связной речи, составление сложного плана на основе текста или одного произведения, изученного на уроке литературы (может быть законченной частью) и речевые упражнения с

помощью этого плана. Использование диалогических и монологических форм речи, навыки разбора речи на интонационные и смысловые части — синтагмы, повествование с более широким использованием элементов описания в речи на основе логического басимпортрета или какой-либо картины. Описание природы родного края (пейзаж)Художественное чтение текстов разных жанров, литературное толкование мысли.Развитие связной речи. Работа над ошибками. Резюмировать.

Итоговая контрольная работа: диктант с грамматическим заданием. (6 ч.))

Программа эчтәлеге:

1. 6 нчы сыйныфта үткәннәрне искә төшерү*(4 сәг.)*Бүлекнең төп эчтәлеге: Сүз төркемнәре. Сүзләрнең ясалыш ягыннан төрләре, мәгънәле кисәкләре, мәгънәләре, сөйләмдәге роле.**Укыту процессында әңгәмә, дәреслек һәм башка чыганаклар белән эш, гади план буенча хикәя язу формалары кулланыла.Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:**Сүз ясалышы төрләрен аера алуларына ирешү. Сүзнең мәгънәле кисәкләрен таба, аларны шартлы билгеләр белән күрсәтә белү. Сүзләрнең ясалышы ягыннан төрләрен белү. **Контроль төрләре:** сорауларга җавап, тест.**Мөстәкыйль эш төрләре**: тест, грамматик анализ, кечкенә күләмле хикәя язу, контроль диктант, сочинение язу.

2. Гади җөмлә синтаксисы һәм тыныш билгеләре (*8 сәг.)*Бүлекнең төп эчтәлеге:Синтаксис буенча гомуми мәгълүмат.Җөмләдә сүзләр бәйләнеше. Тезүле бәйләнеш: тиңдәш кисәкләр арасындагы теркәгечле һәм теркәгечсез бәйләнеш, тиңдәш кисәкләр арасына куела торган тыныш билгеләре; тиңдәш кисәкләр янында гомумиләштерүче сүзләр; гомумиләштерүче сүзләр алдына һәм алардан соң куела торган тыныш билгеләре.Ияртүле бәйләнеш: ияртүче һәм ияртүче сүз, аларның шартлы билгесе; ияртүле бәйләнештәге сүзләр арасында урнашкан хәбәрлекле, ачыклаулы, аныклаулы мөнәсәбәт.**Укыту процессында әңгәмә, дәреслек һәм башка чыганаклар белән эш, гади план буенча изложение язу формалары кулланыла.Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Синтаксисның өйрәнү объектын белү. Җөмләдәге үзара бәйләнешкә кергән сүзләрне таба, сүзтезмәләрне аера, алардагы бәйләүче чараларны күрсәтә алу. Тиңдәш кисәкләр арасында теркәгечле һәм теркәгечсез бәйләнеш төрләрен белү. Тиндәш кисәкләр янында гомумиләштерүче сүз-ләрне таба һәм тиешле тыныш билгеләрен куя белү. Җөмләдә сүзләр бәйләнешен аера белергә өйрәнү. Ияртүле бәйләнешне формалаштыра торган грамматик чараларны белү. Шартлы билгене аңлау. Хәбәрлекле мөнәсәбәтнең җөмлә барлыкка китерүен аңлау. Ачыклаулы мөнәсәбәтнең сүзтезмә барлыкка китерүен аңлау. Аларның аныклагычлар, аныклагыч җөмләләр барлыкка китерүен төшендерү. Тезүле һәм ияртүле бәйләнеш буенча алган белемнәренкуллана белүләре.**Контроль төрләре:** сорауларга җавап, тест, изложение яздыру, мөстәкыйль эш эшләтү.**Мөстәкыйль эш төрләре**: тест, грамматик анализ, изложение язу.

3. Синтаксик берәмлекләр. Сүзтезмә (*9 сәг.)*

Бүлекнең төп эчтәлеге*:*

Фигыль сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.

Исем сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Сыйфат сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Алмашлык сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Сан сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Рәвеш сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Хәбәрлек сүз сүзтезмә, сүзтезмәдәге бәйләүче чаралар.Бифункциональ кушымчалар (ясагыч һәм бәйләгеч функцияле кушымчалар).Сүзтезмәләрне тикшерү

тәртибе. **Укыту процессында әңгәмә, дәреслек һәм башка чыганаклар белән эш, гади план буенча сочинение язу һәм диктант язу формалары кулланыла.Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Сүзтезмә турында төшенчә алу, төрләрен төшенү. Исем сүзтезмәләртурында гомумибелешмә алу. Күнегүләр эшләүбарышындабелемнәрен ныгыту.Сыйфат сүзтезмәләр һәм аның бәйләүче чаралары турында аңлау һәм аларны дөрес куллана белүгә ирешү. Алмашлык сүзтезмә, аның бәйләүче чаралары турында аңлау. Сан сүзтезмә, аның бәйләүче чараларын аңлау. Рәвеш сүз төркемен искә төшерү. Рәвеш сүзтезмәләр турында аңлау. Хәбәрлек сүзләрне искә төшерү. Мондый төр сүзтезмәләр турында билгеләмә алу дөрес куллана белү. Сүзтезмәләргә анализ ясау тәртибен өйрәтү. Эш барышында белемнәрен ныгыту. **Контроль төрләре:** сорауларга җавап, тест, сүзлек диктанты, сочинение яздыру, мөстәкыйль эш эшләтү, төркемнәрдә эш.**Мөстәкыйль эш төрләре**: мөстәкыйль эш, сочинение язу.

4. Җөмлә турында төшенчә. Гади җөмлә төрләре *(14 сәг.)*

Бүлекнең төп эчтәлеге:

Ике составлы җөмлә.

Бер составлы җөмлә: бер составлы фигыль җөмлә, бер составлы исем җөмлә. Сөйләмдә бер составлы җөмләләрнең кулланылыш үзенчәлекләре.Әйтү максаты ягыннан җөмлә төрләре: хикәя, сорау, боерык җөмлә.Тойгылы җөмлә: тойгылы хикәя, сорау, боерык җөмләләр; җөмләнең төрле урынында килгән эндәш һәм кереш сүзләр, ымлыклар, алар янында куела торган тыныш билгеләре.Раслау һәм инкяр җөмлә турында гомуми төшенчә. Җыйнак һәм җәенке гади җөмләләр.Тулы һәм ким җөмләләр.Өстәлмәләр.Гади җөмлә. Теркәгечле һәм теркәгечсез кушма җөмләләр.**Укыту процессында әңгәмә, дәреслек һәм башка чыганаклар белән эш, гади план буенча изложение язу һәм диктант язу формалары кулланыла.Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә таләпләр:** Җөмлә һәм аның төрләре белән таныштыру. Ике составлы җөмләләр турында гомуми төшенчә бирү. Бер составлы җөмләләр турында билгелә-мә бирү. Анализ ясау үрнәген өйрәтү. Хикәя һәм сорау җөмләләрне аерырга өйрәнү. Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.Тойгылы җөмлә турында төшенчә бирү, ничек формалашуын күзәтү.Эндәш һәм кереш сүзләр турында искә төшерү. Ымлык турында билгеләмә бирү. Җыйнак һәм җәенке җөмләләрне кабатлау. Тулы һәм ким җөмләләрне аера һәм сөйләмдә куллана белү. Өстәлмәләр һәм күзаллаулы баш килеш турында белү.**Контроль төрләре:** сорауларга җавап, тест, сүзлек диктанты, изложение яздыру, мөстәкыйль эш эшләтү, контроль диктант яздыру, БРТ биремнәре, диалог төзетү, карточкалар буенча мөстәкыйль эш.**Мөстәкыйль эш төрләре**: хикәя язу, гади план төзеп, изложение язу, катлаулы план төзеп сөйләү, диктант язып, бирем үтәү, хаталар өстендә эш, дидактик материаллардан бирем үтәү.

5. Җөмләнең кисәкләре (*21 сәг.)*

Бүлекнең төп эчтәлеге:

Җөмләнең баш кисәкләре: ия, гади ия, тезмә ия; хәбәр, гади хәбәр, кушма хәбәр, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.

Җөмләнең иярчен кисәкләре: аергыч, тиңдәш һәм тиңдәш булмаган аергычлар, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Тәмамлык. Туры тәмамлык, кыек тәмамлык, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Хәлләр. Вакыт һәм урын хәлләре, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Сәбәп һәм максат хәлләре, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Рәвеш һәм күләм хәлләре, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Шарт хәле һәм кире хәлләр, аларның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Аныклагыч, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны.Җөмләнең тиңдәш кисәкләре: тиңдәш кисәкләрнең үзара бәйләнеше, тиңдәш кисәкләр янында тыныш билгеләре.Җөмләнең модаль кисәкләре: эндәш сүзләр, кереш сүзләр, керешмәләр.Җөмләдә сүз тәртибе. Язма һәм телдән сөйләмдә сүзләрнең туры һәм кире тәртибе.Җөмләнең аерымланган кисәкләре: җыйнак һәм җәенке аерымланган хәлләр, аныклагычлар, алар янында куела торган тыныш билгеләре.Җөмлә кисәкләрен шартлы билгеләр ярдәмендә билгеләп тикшерү.Җөмләләргә морфологик-синтаксик анализ ясау.Җөмләгә билгеләмә бирү.Гади җөмләне гомумиләштереп кабатлау.**Укыту процессында әңгәмә, дәреслек һәм башка чыганаклар белән эш, гади план буенча изложение язу һәм диктант язу формалары кулланыла.Укучыларның белемнәренә һәм күнекмәләренә**

таләпләр: Ия һәм аның төрләре: гади, тезмә ияләр һәм аларның җөмләдәге урыны турында белешмә алу. Гади һәм тезмә хәбәрләр турында билгеләмә бирү. Ия белән хәбәр арасына сызык кую очракларын аңлату. Иярчен кисәкләр турында гомуми төшенчә бирү. Аергыч һәм аның кайсы сүз төркеме белән белдерелә алуы турында төшенчә бирү. Аергычның аерылмышына ничә төрле чара ярдәмендә бәйләнүе турында белү. Тәмамлыкларны табып, аларның төрләрен аера белергә өйрәнү. Туры һәм кыек тәмамлыкларның ничек белдерелүен ачыклау, җөмләдәге урынын белү. Вакыт һәм урын хәлләре, аларның ничек белдерелүе турында аңлау. Урын хәленең үзенчәлекле билгеләрен күрсәтү. Сәбәп һәм максат хәлләренең белдерелү-ләрен аңлау. Бу ике хәлне аерырга өйрәнү. Рәвеш һәм күләм хәлләрен белү, бу төр хәлләргә билгеләмә бирү. Бәйләүче чараларын аңлату. Шарт һәм кире хәлләрне белү, бу төр хәлләргә билгеләмә бирү. Бәйләүче чараларын аңлау. Аныклагыч турында билгеләмә, җөмләдән аныклагычларны таба алу күнекмәсе алу. Тиңдәш кисәкләр турында тулы белешмә бирү. Бәйлә-нешләрен аңлату. Тиңдәш кисәкләр янында нинди тыныш билгеләре куелуын аңлау. Эндәш сүзләр турында төшенчә бирү. Тыныш билгеләренең куелу кагыйдәләрен аңлау. Модаль кисәкләргә билгеләмә бирү. Сүзләрнең җөмләдә урнашу тәртибе турында билгеләмә бирү. Язма һәм телдән сөйләмдә сүзләрнең туры һәм кире тәртибен аера белү. Логик басым ту-рында белешмә бирү. Җөмләнең кайсы кисәкләреаерымлануы турында аңлау. Аерымланган кисәкләрнең янында нинди тыныш билгеләре куелуын аңлау. Җөмлә кисәкләрен билгеләүнең шартлы билгеләрен үзләштерү. Морфологик-синтаксик анализ ясау күнекмәләре алу. Тыныш билгеләрен дөрес һәм урынлы куллана белү.**Контроль төрләре:** сорауларга җавап, тест, изложение яздыру, мөстәкыйль эш эшләтү, контроль диктант яздыру, БРТ тестлары, карточкалар буенча мөстәкыйль эш, аңлатмалы сүзлек диктанты яздыру, төркемнәрдә эш . **Мөстәкыйль эш төрләре**: гади план төзеп, изложение язу, диктант язып, бирем үтәү, хаталар өстендә эш, дидактик материаллардан бирем үтәү, гади план төзеп, сочинение-сыйфатлама язу, мөстәкыйль эш, диалог һәм монолог язу. Арадаш аттестация эшенә контроль диктант тәкъдим ителә.

6. **Гади җөмлә синтаксисын кабатлау (*2 сәг.)***

7. **Бәйләнешле сөйләм үстерү *(5 сәг.)***

Бүлекнең төп эчтәлеге:Диктант язу.Изложение язу. Сочинение язу .Бәйләнешле сөйләм үстерүМахсус текст яки әдәбият дәресендә өйрәнелгән бер әсәр (тәмамланган өлеше булырга мөмкин) нигезендә катлаулы план төзү һәм шул план ярдәмендә сөйләү күнегүләре. Диалогик һәм монологик сөйләм формаларыннан файдалану, сөйләмне интонацион һәм мәгънәви кисәкләргә — синтагмаларга бүлү күнекмәләре, сөйләмдә логик басымПортрет яки берәр картина нигезендә сыйфатлама элементларын киңрәк кулланып хикәяләү. Туган як табигатен тасвирлау (пейзаж)Изложениене, сочинениене, өйдә язылган бер сочинениене бергәләп тикшерүДәрестә өйрәнелгән бер әсәргә яки өзеккә язмача бәя бирүГариза турында төшенчә, аны язу күнегүләре Төрле жанрларга караган текстларны сәнгатьле уку, фикерне әдәби телдә аңлату.Бәйләнешле сөйләм үстерү. Хаталар өстендә эш. Йомгаклау.

Йомгаклау контроль эше: грамматик биремле диктант. (*6сәг.)*

Тәрбиянең эш программасын исәпкә алып,. һәр теманы өйрәнү өчен бирелгән сәгатьләр санын күрсәтеп, тематик планлаштыру. 7 сыйныф.

№	Бүлекләр темасы		“Мәктәп дәресе” программасы нигезендә тәрбия модуле
1	**Тел- иң әһәмиятле аралашу чарасы6 нчы**	**1**	Белем бәйрәме көне уңаеннан дәрестә фикер алышу, баланың танып-белү

	сыйныфта үткәннәрне искә төшерү		эшчәнлеген активлаштыру; туган телгә хөрмәт тәрбиялəү
2	**Алдагы сыйныфларда үткәннәрне кабатлау**	**2**	Халыкара грамоталылыкны тарату көне. Укучыларның дәрестә үз-үзләрен тотышының гомумкабул ителгән нормаларын үтәү,
3	**Морфология турында төшенчә.** Сүз төркемнәре	**45**	Экологик тәрбия. Сәламәтлек һәм сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау дә-ресләре. Милли тәрбия.. Татар халкының гореф-гадәтләрен барлау Патриотик тәрбия. 1941-45 нче елларда совет халкының Бөек Ватан сугышында җиңүе.Хәтер дәресе
4	**Хәбәрлек сүзләр**	**1**	
5	**Ярдәмлек сүз төркемнәре**	**4**	Әхлак тәрбиясе. Кешелеклелек сыйфатының асылы. Укучыларда кешелеклелек сыйфатларын формалаштыру. Акыл тәрбиясе .Бөтендөнья Туган тел көне. Гуманитар фәннәр атналыгы
6	**Модаль сүз төркемнәре**	**2**	Әхлакый тәрбия. Интернет челтәрендә мәктәп укучыларының бөтенроссия куркынычсызлык дәресе. Фән олимпиадалары
7	**Кабатлау**	**2**	Акыл тәрбиясе.“Дәреслекләр битләре артында " иҗади дәрес
8	**Диктант**	**7**	Патриотик тәрбия. Ватан Геройлары Көне. Батырлык Дәресе
9	**Бәйләнешле сөйләм үстерү**	**6**	Әхлак тәрбиясе.Кул хезмәте көне. Дәрес-инша. - Проект эшчәнлеге дәресе

			Милли тәрбия. Татар халкының милли бәйрәмнәре. Патриотик тәрбия. Үлгәннәрнең каберен, исәннәрнең кадерен бел.
	Барлыгы	**70**	

Календарь-тематик план

№	Бүлекләр һәм тема	сәг	Уку-укыту эшчәнлеге төрләре	Үткәрү вакыты	
				План	Факт
	Гади җөмлә синтаксисы. Морфология бүлегендә үткәнәрне искә төшерү(4сәг.)				
1.	Сүз төркемнәре.	1	Туган телнең бөеклеген Һәм матурлыгын ачу. Сүз төркемнәре турында төшенчәне искә төшерү.	4.09	
2	Мөстәкыйль төркемнәре.	1	Мөстәкыйль төркемнәрен барлау, күнегү эшләп ныгыту	6.09	
3	Ярдәмлек сүз төркемнәре	1	Ярдәмлек сүз төркемнәренең җөмләдәге ролен ачыклау	7.09	
4-5	Сүз төркемнәренең җөмләдәге роле Диктант язу	2	Ясалышы ягыннан сүзләрнең тамыр һәм ясалма сүзләргә бүленүен, сүзләрнең ясалу ысуллары буенча төрләрен искә төшерү.	11.09 13.09	
	Гади җөмлә синтаксисы (10 сәг.)				
6	Синтаксис турында төшенчә.Синтаксик берәмлекләр.	1	Синтаксисның төп берәмлекләре. Гади һәм кушма җөмләләр.	14.09	
7-9	Җөмләдә сүзләр бәйләнеше. Тезүле бәйләнеш. Тиңдәш кисәкләр арасындагы теркәгечле һәм теркәгечсез бәйләнеш. Тиңдәш кисәкләр арасына куела торган	3	Сүзләр бәйләнешенең икегә бүленүен (ияртүле һәм те-зүле) һәм аларның бәйләүче чаралары турында мәгълүмат алу Тиңдәш кисәкләр янындагы бәйләнешне өйрәнү күнекмәләре булдыру Тиңдәш кисәкләр, теркәгечләр, алар арасында тыныш билгеләрен кую буенча үтелгәннәрне кабатлау һәм күнегүләр эшләү	18.09 20.09 21.09	

	тыныш билгеләре.				
10-12	Тиңдәш кисәкләр янында гомумиләштерүче сүзләр.Гомумиләштерүче сүзләр янында тыныш билгеләре.	3	Күнегүләрнемөстәкыйльэшләү.	25.09 27.09 28.09	
13-14	**БСҮ. Контроль изложение №1**	**2**	Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү	2.10 4.10	
15.	Ияртүле бәйләнеш. Ияручe һәм ияртүче сүз	1	Ияртүле бәйләнештә ияручe һәм ияртүче сүзне табарга өйрәнү	5.10	
16.	Хәбәрлекле мөнәсәбәт.	1	Ияртүле бәйләнештә хәбәрлекле мөнәсәбәтне ачыклау өстендә күнегүләр эшләү	9.10	
17.	Ачыклаулы мөнәсәбәт	1	Ияртүле бәйләнештә ачыклаулы мөнәсәбәтне өйрәнү	11.10	
18.	Аныклаулы мөнәсәбәт.	1	Ияртүле бәйләнештә аныклаулы мөнәсәбәтне өйрәнү	12.10	
19-20.	Ияртүле бәйләнешне кабатлау.	2	Күнегүләр эшләү, мөстәкыйль эш башкару	16.10 18.10	

21	**“Җөмләдә сүзләр бәйләнеше” темасына контроль диктант(№2)**	**1**	Алган белемнәрне язма эштә куллану	19.10	
	Синтаксик берәмлекләр.Сүзтезмә(11сәг.)				
22	Хаталар өстендә эш. Сүзтезмәләр.	**1**	Сүзтезмәгә төшенчә бирү, текст өстендә эшләү	23.10	
23.	Фигыль сүзтезмә.	1	Сүзтезмә һәм аның төркемчәләрен билгеләү	25.10	
24.	**Б.С.Ү. Сочинение.Көзге пейзаж. Сыйфатлама бирү.**	**1**	Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү	**26.10**	
25	Исем сүзтезмә.	**1**	Исем сүзтезмәләрне билгеләү, күнегүләр эшләү	8.11	
26	Сыйфат сүзтезмә.	1	Сыйфат сүзтезмәләрне табу,тест эшләү	9.11	
27-28	**Б.С.Ү. Контроль изложение № 2**	**2**	Сыйфатлама элементларын кулланып яза белү.	13.11 15.11	
29	Алмашлык сүзтезмә.	1	Алмашлык сүзтезмәне билгеләү,күнегүләр эшләү	16.11	
30	Рәвеш сүзтезмәләр.	1	Рәвеш сүзтезмәне бирелгән текстан билгеләү, мөстәкыйль эшләү күнекмәләре булдыру	20.11	
31	Сан сүзтезмә.	**1**	Сан сүзтезмәне билгеләү, күнегүләр эшләү	22.11	
32	Хәбәрлек сүз сүзтезмәләр. Бифункциональ	1	Хәбәрлек сүзтезмәләрне табарга өйрәнү,	23.11	

	кушымчалар (ясагыч һәм бәйләгеч функцияле кушымчалар)		кушымчаларны аера белү күнекмәләрен үстерү,күнегүләр эшләү		
33-34	Сүзтезмәләрне тикшерү	2	Мөстәкыйль эшләү күнекмәсен ныгыту,күнегүләр эшләү	27.11 29.11	
35	Админстратив контроль диктант язу	1	Материалның үзләштерелү дәрәҗәсен билгеләү	**30.11**	
	Җөмлә турында төшенчә. Гади җөмлә төрләре.(16 сәг.)				
36	Хаталар өстендә эш.Җөмлә турында төшенчә	1	Җөмлә турында алган белемнәрне тикшерү,ныгыту	4.12	
37	Ике составлы җөмләләр һәм бер составлыҗөмләләр.	**1**	Ике составлы җөмләләрнең аерма якларын ачыклау., танып белү активлыгын үстерү, текст белән эшләү	6.12	
38	Бер составлы җөмләләр. Бер составлы исем җөмлә һәм бер составлы фигыль җөмлә.	**1**	Эзләнү таләп итә торган мәсьәләләрне үзләштерү, күнегүләр эшләү	7.12	
39	Әйтү максаты ягыннан җөмлә төрләре**.** Хикәя җөмлә.	1	Сөйләүченең нинди максат белән әйтүеннән чыгып, җөмләләрнең төрләре һәм аларны белдерү чараларын өйрәнү,күнегүләр эшләү	11.12	
40	Сорау җөмлә	1	Дәреслек белән эш итә белү, термин, кагыйдәне аңлап кабул итү күнекмәләре үстерү	13.12	
41	Боерык җөмлә	1	Тексттан фактик мәгълүматны аерып алу; төркемнәрдә эшләү; үз фикереңне төгәл һәм ирекле җиткерә белү	14.12	
42	Тойгылы җөмлә. Тойгылы җөмләләрдә тыныш билгеләре.	**1**	Тойгылы җөмләгә билгеләмә. Тексттан фактик мәгълүматны аерып алу; төркемнәрдә эшләү; үз фикереңне төгәл һәм ирекле җиткерә белү	18.12	

43	**“Әйтү максаты ягыннан җөмлә төрләре” темасына диктант (№ 4)**	1	Дөрес язу күнекмәләре булдыру	20.12	
44	Синтагма.Сөйләмне синтагмаларга (мәгънәви5кисәкләргә) бүлү. Сөйләмдә логик басымны дрес билгеләүгә эш (текстлар белән эшләү)	**1**	Сөйләмдә логик басымны дөрес билгеләүгә текстлар белән эшләү	21.12	
45	Раслау, инкяр җөмләләр.	1	Раслау һәм инкярне белдерүче чараларны билгеләргә өйрәнү,күнегүләр эшләү	25.12	
46	Җыйнак, җәенке җөмләләр, аларның сөйләмдә роле	1	Җыйнак һәм җәенке җөмләләр турындагы белемнәрне актуальләштерү	27.12	
47	Тулы һәм ким җөмләләр, аларның әдәби һәм җанлы сөйләмдә роле.	**1**	Тулы һәм ким җөмләләрне аера белергә өйрәнү	**28.12**	
48	**Җөмлә төрләре буенча диктант (№5)**	**1**	Өйрәнелгән материалның үзләштерелү дәрәҗәсен тикшерү	10.01	
49	Хаталар өстендә эш.Гади һәм кушма җөмләләр.	1	Гади һәм кушма җөмлә турында төшенчә бирү	11.01	
50	Гади җөмләдә баш кисәкләрнең тиңдәшләнеп килүе	**1**	Ия һәм хәбәр турындагы белемнәрен ныгыту, тиңдәшләнеп килү очракларын өйрәнү	15.1	
51	Теркәгечле кушма җөмләләр.Теркәгечсез кушма җөмләләр	1	Җөмлә төрләрен дөрес аеруга биремнәр үтәү, күнегүләр башкару.	17.1	
52	**БСҮ. Төрле төр җөмләләрне куллануга ирекле сочинение язу № 3**	1	Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү	18.1	
	Җөмләнең грамматик кисәкләре(25 сәг.)				
53-54	Хаталар өстендә эш. Җөмләнең баш кисәкләре.Ия һәм аның төрләре: гади ия,	2	.Алдагы сыйныфлардагы белемнәрне искә төшерү. Ия турында белемнәрне искә төшерү, тирәнәйтү һәм ныгыту. Иягә булган билгеләмәне тулыландыру.	22.1 24.1	

	тезмә ия; аның җөмләдәге урыны.				
55-57	Хәбәр һәм аның төрләре: гади хәбәр, кушма хәбәр, аларның белдерелүе, аның җөмләдәге урыны. Диктант язу	2 1	Җөмлә кисәкләре буенча белем-күнекмләрне кабатлау, тирәнәйтү һәм камилләштерү.	25.1 29.1 **31.1**	
58-59	Җөмләнең иярчен кисәкләре. Аергыч, аның белдерелүе, сораулары; җөмләдәге урыны	2	Җөмләнең иярчен кисәкләре, аларның мәгънәләре һәм сөйләм төзүдәге роле турында аңлату, күнегүләр эшләү	1.02 5.02	
60	Тиңдәш һәм тиңдәш түгел аергычлар	1	Тиңдәш кисәкләрне гомумиләштереп кабатлау, белем-күнекмәләрне ныгыту һәм тикшерү	7.02	
61-62	Тәмамлык турында төшенчә, сораулары, җөмләдәге урыны.	2	Тәмамлыкны аера белү, сорауларын, белдерелүен, төрләрен үзләштерү, күнегүләр эшләү	8.02 12.02	
63-64	Туры һәм кыек тәмамлыклар	2	Мөстәкыйль эш башкару	14.2 15.02	
65-66	**БСҮ. Контроль изложение (№ 4)**	2	Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү	19.02 21.02	
67-68	Хәлләр. Вакыт хәле, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	**2**	Хәлләр турында алагн белем-күнекмәләрне ныгыту, тикшерү, камилләштерү.	22.02 26.02	
69-70	Урын хәле,аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	2	Хәлләрнең нәрсә белдерүен, сорауларын, ни белән белдерелүен аңлау,күнегүләр эшләү	28.02 **29.02**	

71-72	Рәвеш хәле,аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	2	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, текст белән эшләү	4.03 6.03	
73-74	Күләм хәле, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	2	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, күнегүләр белән эшләү	7.03 11.-3	
75-76	Сәбәп хәле**,** аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	2	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, күнегүләр белән эшләү	13.03 14.03	
77-78	Максат хәле, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	**2**	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, күнегүләр белән эшләү	18.03 20.03	
79-80	Шарт хәле, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны	2	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, күнегүләр белән эшләү	21.03 1.04	
81-82	Кире хәл, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны.	**2**	Хәлләрне аера белергә өйрәнү, күнегүләр белән эшләү, тест биремнәрен үтәү	3.04 4.04	
83	**“Хәлләр” темасы буенча диктант № 7**	1	Дөрес язу күнекмәләрен ныгыту	8.04	
84	Хаталар өстендә эш. Җөмләнең тиңдәш кисәкләре.	1	Тиңдәш кисәкләр турында төшенчә бирү, тексттан таба белү күнекмәләрен үстерү	10.04	
85	Җөмләдә тиңдәш кисәкләрнең бәйләнеше.	1	Тиңдәш кисәкләрнең үзара теркәгечләр ярдәмендә бәйләнүе һәм алар янында тыныш билгеләренең куелышын өйрәнү. Күнегүләр эшләү	11.04	
86-88	Аныклагыч, аның белдерелүе, җөмләдәге урыны Аныклагычларның аерымлануы,алар янында тыныш билгеләре	**1** **2**	Аныклагыч һәм аныкланмыш турында төшенчә. Аныклагычлар янында тыныш билгеләренең куелышын аңлату,күнегүләр эшләү	15..04 17.04 18.04	

89-90	Хаталар өстендә эш. Аерымлангант хәлләр, алар янында тыныш билгеләре. Җыйнак һәм җәенке аерымланган хәлләр.	**2**	Аерымланган хәлләрнең өтер яки өтерләр белән аерып алынуын аңлап калу, дөрес куллану,күнегүләр эшләү Аерымланган хәлләрне аера белү күекмәләрен үстерү	22.04 24.04	
91-92	Җөмләнең модаль кисәкләре.Кереш сүзләр. Кереш җөмләләр.Керешмәләр	2	Җөмләнең модаль кисәкләре турында башлангыч төшенчә.Кереш сүзнең җөм-ләнең теләсә кайсы урынында килә алуы турында аңлату, күнегүләр эшләү	25.04 1.05	
93	**Контроль диктант**	**1**	Дөрес язу күнекмәләрен үстерү.Грамоталылык дәрәҗәсен тикшерү	2.05	
94	Кереш җөмләләр. Кереш сүзләр һәм кереш җөмләләр янында тыныш билгеләре. .	**1**	Укучыларның белемнәрен тикшерү, тыныш билгеләре куелышын өйрәнү, текст белән эшләү	6.05	
95-97	. Эндәш сүзләр, алар янында тыныш билгеләре Җөмләдә сүз тәртибе**.** Сөйләмдә сүзләрнең туры һәм кире тәртибе	3	Эндәш сүзләрне табарга өйрәнү, күнегүләр эшләү	8.05 9.05 13.05	
98-100	Җөмләгә морфологик - синтаксик анализ ясау**. Үткәннәрне кабатлау.**	**2**	Җөмләгә морфологик - синтаксик анализ ясау күнекмәләрен үстерү, биремнәр үтәү	15.05 16.05	
101-102	Еллык үткәннәрне кабатлау	2	Ел дәвамында өйрәнгәннәрне кабатлау,ныгыту	20.05 22.05	

Укыту-методик әсбаплар исемлеге

Укучылар өчен: Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең 7 нче сыйныфы өчен уку әсбабы (Татар теле. 7 нче сыйныф.Н.В.Максимов, Г.Ә.Нәбиуллина. Казан.Татарстан китап нәшрияты, 2014) .

Укытучы өчен:

1. «Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теле һәм әдәбиятыннан үрнәк программалар:1-11”- Казан: Татар.кит.нәшр.,2011.
2. .Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы (Ф.С.Вәлиев, Г.Р.Саттаров. – Казан. “Раннур”, 2000)
3. Хәзерге татар әдәби теле. (Ф.С.Сафиуллина, М.З.Зәкиев. Казан, “Мәгариф”, 2005
4. Диктантлар җыентыгы (төрле авторлар).
5. Изложениеләр җыентыгы (төрле авторлар).
6. Татар теленнән 222 тест/-Х.Сәлим.-Казан, “Яңалиф”, 2005.
7. Татар теленнән кагыйдәләр җыентыгы, Казан,2003.-Н.Гыймадиева, Р.Нуруллина

Грамматик биремле диктантларны бәяләү

Грамматик биремле диктантлар күләме ягыннан, контрольдиктантлар белән чагыштырганда, 10—15 сүзгә кимрәк була. Аларны тикшерү һәм бәяләү контроль диктантлардагы кебекүк эшләнсә дә, мондый диктантларга ике билге куела: берен- чесе— диктантка, икенчесе — грамматик биремне башкарусыйфатына. Әгәр грамматик бирембердәялгышсыз башка- рылса, «5»ле куела. Дүрттәнөчөлешедөресбашкарылмаганграмматикбиремгәуңайбилгекуелмый.

Контроль диктантларныбәяләү

№	Таләпләр	Билге
1.	Орфографикһәмпунктуационхаталарыбулмаган эшкә Искәрмә. Орфографик (яки пунктуацион) хаталыпөхтә башкарылганэшкә яки берүк хата берүксүзләрдә кабатлансаһәмберпунктуационхаталыэшкә	«5»ле билгесе куела. «5» ле бил- гесекуела ала.
2.	1 орфографик, 1 пунктуационхатасыбулганэшкә Искәрмә. 1 орфографик, 2 пунктуационхаталыэшкә яки, орфографикхаталарыбулмыйча, 3 пунктуацион хатасыбулганэшкә, яки бертөрдәге 2 орфографикһәм 1 пунктуационхаталыэшкә	«4»ле билгесе куела. «4»ле билгесе куела.
3.	2 орфографик, 1—3 пунктуационхаталы, 2 төзәтүле эшкә Искәрмә. 4 пунктуацион, 1 орфографикхаталыэшкә яки бертөрдәге 5 орфографик, 4 пунктуационхаталы эшкә	«3»ле билгесе куела. «3»ле билгесе куела.
4.	5 орфографик, 5 пунктуационхаталы, 4 төзәтүле эшкә	«2»ле билгесе куела.
5.	6—7 орфографик, 4—5 пунктуационхаталы, бернича төзәтүлеэшкә	«1»ле билгесе куела.

Сүзлекдиктантларынбәяләү

Сүзлекдиктантыныңкүләметүбәндәгечәбилгеләнә:

Сыйныфлар	Сүзләр саны
5	15—20
6	20—25

7	25—30
8	30—35
9	35—40

Хатасызбашкарылганэшкә—«5»ле, бер-икехаталыэш-кә— «4»ле, өч яки дүртхаталыэшкә «3»ле билгесекуела.

Өйрәтүхарактерындагыязмаэшләрнебәяләү

Өйрәтүхарактерындагыязмаэшләр (төрлекүнегүләр,контрольхарактердабулмагандиктантлар һ. б.), контрольэшләрбеләнчагыштырганда, таләпчәнрәкбәяләнә. Андыйэшләрдә: а) укучының ы ни дәрәҗәдәмөстәкыйльбашкаруы; ә) укытуныңкайсывакытында (яңабелемнәрнеүзләштерүгәэзерлеквакытында, үзләштерүпроцессында, ныгытуяисә ка- батлаубарышында, фронтальтикшерүчорында һ. б.) эшләнүе;б) эшнеңкүләме; в) ни дәрәҗәдәпөхтәһәмүзвакытында башкарылуыисәпкәалына. Җибәрелүеихтималбулганхаталаралданискәртелгәночракта, «5»ле билгесе — ялгышсыз, «4»ле билгесебертөзәтүле (укучыүзетөзәткән) эшкәгенәкуела. Ике хатасыбулганэшкә—«3»ле, өч-дүртхаталыэшкә «2»ле билгесекуела. Җибәрелүеихтималбулганялгышларалданискәртелмәсә,мөстәкыйльрәвештәбашкарылганэшләр контроль диктант нормасыбеләнбәяләнә.

Изложениеләрнебәяләү

Изложение язуөчен, гадәттә, укучыгааңлаешлытелдәхикәяләүхарактерындагы текст яки өзекалына. Улматур яки фәнни-популяр әдәбияттан, көндәлекматбугаттан һ. б. булыргамөмкин.
Кайсыгынаөзек, текст бирелсәдә, укучыаныңязылустиленәигътибаритәргә, стильләрнебутамаскатиеш. Текст- ның стиль үзенчәлекләреукучыныңязмасында да сакланыргатиеш.
Изложениенеңкүләмеһәмэчтәлеге, сыйныфныңәзерлегенәкарап, укытучытарафыннансайлапалына.
Изложение өченматурәдәбиятһәм фольклор әсәрләреннән,вакытлыматбугаттанхикәяләүхарактерындагыөзекләр яки текст алына.
Тезмәәсәрләрнигезендә изложение сирәкязды-рыла.
Сайлангантекстларукучыларгабелемһәмтәрбиябирүмаксатларынканәгатьләндерерлек, эчтәлегеһәм теле ягыннан аңлаешлыбулырга, бәйләнешлесөйләмүстерүюнәлешендәалыпбарылыргатиеш.
Текст беләнэшләүбарышындаукучыларныңбәйләнешлефикерйөртәбелүсәләтенәгенәтүгел, анателененңорфогра- фик, грамматик, стилистикһәмпунктуационүзенчәлекләренбелүләренә, текст эчтәлегеннәнчыгыпнәтиҗәясыйбелү сәләтенә, сүзбайлыгыннанфайдаланабелүмөмкинлекләренәдәбәябирелә.
Изложение текстыныңһәмязмаэшләрнеңкүләме (сүзләр белән) түбәндәгечәбилгеләнә:

Сый-ныф-лар	Изложение саны	Укуелыбашында		Укуелыазагында	
		текстның	язманың	текстның	язманың
		күләме		күләме	
5	8(2)	150—170	100—110	170—200	110—120
6	6(2)	200—220	120—130	220—250	130—140
7	6(2)	250—300	140—160	300—350	160—180
8	6(2)	350—400	180—200	400—450	200—220
9	4(2)	450—475	220—240	475—500	240—250

10	2(1)	475—500	240—250	500—525	250—260
11	2(1)	500—525	250—260	525—550	260—275

Изложение ярдәмендәукучыларныңтүбәндәгебелем, оста-лык һәмязукүнекмәләретикшерелә:

1. Укучыныңэчтәлекнеэзлекле, тулыһәмдөресбирүе,бәйләнешлеитепязаалуы, ягъни изложение текстының мөмкинкадәртөгәлбирелүе.Тексткаүзгәреш бары тик иҗади(сочинение элементларыкертелгәнбиремле) изложениеләрдә генәкертелә.

2. Укучының тел байлыгы, сөйләмнеңтөгәлһәмобразлыбулуы. Сөйләмбайлыгыдигәндә, предмет, күренеш, вакый-галарнытасвирлаудатиешлесүзләрнемөмкинкадәрурынлыкуллану, күптөрлеморфологиккатегорияләрдәнһәмсинтак-сиктөзелмәләрдәнфайдаланукүздәтотыла. Сүзтөрлелегенеңчикләнгәнбулуы, сүзнеңберүкформаларынешкабатлау, бертөрдәгегадиҗыйнакҗөмләләр яки бертөслесинтаксиктөзелмәләрбеләнгенәэшитүукучытеленең ярлы булуынкүрсәтә. Сөйләмтөгәллегедигәндә, сүзләрнеконтексттадөресмәгъ-нәсендәкуллану, контекст таләпиткәниңуңышлы синоним- ныфайдаланабелү, гадиҗөмләләрдә — сүзләрнең, кушмаҗөмләләрдәгадиҗөмләләрнеңүзарабәйләнешендөресоештыраалукүздәтотыла.

Язуныңобразлылыгыисәүзэченәсүзһәмфразеологикәйтелмәләрне, сурәтләүчараларын (эпитет, чагыштыру, сын- ландыру, гипербола кебекләр) куллануны, һәрситуациянеңүзенәгенәхассөйләмтөренһәмстиленсаклапязуны ала.

3. Грамоталыитепязаалудәрәҗәсе — укучыныңграм-матикнормаларныһәмдөресязукагыйдәләренсаклапязукүнекмәләренәиябулуы ул.

Кушымта

Үткәннәрне тикшерү буенча уку елы башында үткәрелә торган контроль диктант

Лагерьда сабантуй

(Диктантлар җыентыгы Татар урта гомуми беле бирү мәктәбенең 5-11 нче сыйныфлары өчен. Казан, “Мәгариф”, 2006, 104 нче бит)

Иртәгесен, кызарып, кояш чыкты. Табигате дә әллә сизә инде? Сабан туена нинди матур көн! Иртәнге аш, иртәнге линейка әллә булды, әллә юк, аңа игътибар итүче булмады. Бары тик сабан туе ачылуын көтәбез. Сәгать тугыз. Шат йөзле балалар мәйданчыкны уратып алдылар. Алдан ук әзерләнгән озын эскәмияләрдә безнең әти-әниләр,әби-бабайлар утырган. Мәйдан уртасында- озын колга, ә аның очында-кызыл башлы борынгы сөлге. Мин моны беренче тапкыр күрәм. Мәйдан алдында-зур өстәл. Анда җиңүчеләргә бүләкләр куелган.

Менә мәйдан уртасында Бикнур абый пәйда булды. Кулында-сырлытаяк. Бучүлмәкватаргаинде. Улбезне сабан туе ачылубеләнкотлады. Без дәррәүкулчаптык.

Улбүгенгекөннеңпрограммасыбеләнтаныштырды. Жюри әгъзаларыүзурыннарынакилепутырдылар.(110сүз)

2019-2020 нче уку елы 1 нче яртыеллыгына контроль диктант тексты

Кашкалак

(Диктантлар җыентыгы Татар урта гомуми беле бирү мәктәбенең 5-11 нче сыйныфлары өчен. Казан, “Мәгариф”, 2006, 113 нче бит)

Кашкалак – кашка кош дигән сүз. Ул үзе чем-кара, ә маңгае ап-ак булып күренеп тора, шунлыктан аны акбаш дип йөртәләр дә.

Сазлыклар һәм күлләрнең боздан арчылуын да көтмичә кайта ул. Кайта да ишләрен очрата,үзенә пар сайлый. Бөтен сазлыкны шаулатып туй ясыйлар. Туйдан соң әнкә кош оя кора башлый. Оя дигәне кипкән сабаклардан ясалган күч була. Ә ояның төбен бөтен күңелен биреп ясый. Һәр сабакны чайкый-чайкый чылата, шуннан соң гына ябыштырып сылап куя. Кипсә дә суны үткәрмәслек оя төбе барлыкка килә. Оя суда йөзә, ә анда әнкә кош утыра. Чөнки ишле күкәйләрен салып өлгергән була. Комдай соры күкәйләргә кара таплар төшкән. Нәкъ шушы йөзмә оя төсендә

Ун тәүлек үтеп тә китә. Шуннан соң кара-кучкыл йомгаклар борынлый. Үзләре йомыркадан чыгу белән йөзеп тә китәләр. (Г.Хәсәнов) (122 сүз)